

Yritys - ja kiinteistöturvallisuuden opintojakso Suunnitelma

Mika Karjalainen

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Karjalainen Mika	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 23	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen saakka	
Työn nimi Yritys ja – kiinteistöturvallisuuden opintojakso, suunnitelma		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu	☐	
Työn ohjaaja(t) Seppänen Marjukka		
Toimeksiantaja(t) -		
Tiivistelmä <p>Turvallisuusalan perustutkintoon johtavaa koulutusta on järjestetty Suomessa vuodesta 2001. Johtuen koulutuksen suhteellisen nuoresta elinkaaresta, koulutusohjelmaan tuotettua oppikirjan muodossa olevaa materiaalia on erittäin vähän.</p> <p>Opintojen yksi keskeisimmistä osa-alueista on 5 opintoviikon laajuinen yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintojakso. Opintojakso muodostaa pohjan myöhemmille turvallisuus – ja pelastussuunnittelun opintokokonaisuuksille, tämä korostaa opintojakson keskeistä asemaa.</p> <p>Tässä työssä tavoitteeksi määritettiin konstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen perustuvan yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opetusmateriaalin sisällön suunnittelu.</p> <p>Suunnitteluprosessi mahdollisti opintojakson kollektiivisen tarkastelun, sekä olemassa olevien resurssien suunnittelun opetuksen läpiviemiseksi. Suunnitelman pohjalta pystytään helposti tuottamaan opetusjakson materiaali.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Turvallisuus, oppimateriaali, konstruktiiivinen oppimiskäsitys		
Muut tiedot		

Author(s) Karjalainen Mika	Type of Publication Development project report	
	Pages 23	Language
	Confidential ☐ Until _____	
Title Plan of corporate security studies		
Degree Programme Vocational teacher education		
Tutor(s) Seppänen Marjukka		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>Education for Vocational Qualification in Safety and Security has been organized in Finland since 2001. Due to a relatively young educational life cycle of vocational qualification in safety and security, the availability of study books is non-existent.</p> <p>One of most significant study modules is Corporate Security –course of 5 credit units. It gives a foundation for other study areas, like for security and emergency planning. This emphasizes the importance of Corporate Security study module.</p> <p>The aim of this development project report was defined according to constructive study method to plan a study material to Corporate Security –course.</p> <p>The planning process made it possible to use collective evaluation and planning of existing teaching resources. According to plan made for this development project report gives a good foundation for making study material for Corporate Security study module.</p>		
Keywords Security, learning material, constructivism		
Miscellaneous		

1. JOHDANTO	5
2. KEHITYSHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITE	6
2.1 Turvallisuusalan perustutkinnon tavoitteet	6
3. AMMATILLINEN OPETUSTYÖ	7
3.1 Yleistä ammattikoulutuksesta	7
3.2 Savon ammatti – ja aikuisopiston pedagoginen strategia	7
3.3 Savon ammatti – ja aikuisopiston oppimisenäkemys ja – ympäristöt	8
3.3.1 Lähi- ja etäopiskelu.....	8
3.3.2 Työssäoppiminen.....	9
4. OPETUKSEN MENETELMÄT JA VÄLINEET	9
4.1 Opettajan työ ja käyttöteoria	9
4.2 Erilaiset oppimiskäsitykset	11
4.2.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys	11
4.3 Opetusmenetelmiä	12
4.3.1 Opetusmenetelmiä ja –välineitä	12
4.4 Opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittäminen	14
5. YRITYS – JA KIINTEISTÖTURVALLISUUS OPINTOJAKSO	17
5.1 Opintojakson oppisisältö	17
6. OPINTOMATERIAALIN KEHITTÄMINEN.....	18
6.1 Materiaalin kehittämisenäkökohdat	18
6.2.1 Luentomateriaali.....	18
6.2.2 Ryhmä – ja harjoitustyöt.....	18
6.2.3 Näyttö.....	19
7. POHDINTA.....	22
LÄHTEET	23

1. JOHDANTO

Savon koulutuskuntayhtymä järjestää toisen asteen ammatillista peruskoulutusta, aikuisten lisä- ja täydennyskoulutusta sekä oppisopimuskoulutusta. Oppilaitoksen nimi on Savon ammatti- ja aikuisopisto.

Tämän kehittämishankkeen aihe liittyy turvallisuusalan perustutkinnon, turvallisuusvalvojan koulutusohjelman perusosaamisen opetusmateriaalin tuottamiseen. Turvallisuusalan perustutkintoon johtavaa koulutusta on järjestetty Suomessa vuodesta 2001. Johtuen koulutuksen suhteellisen nuoresta elinkaaresta, koulutusohjelmaan tuotettua oppikirjan muodossa olevaa materiaalia on erittäin vähän.

Opintojen yksi keskeisimmistä osa-alueista on 5 opintoviikon laajuinen yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintopaketti. Opintopaketti muodostaa pohjan myöhemmille turvallisuus – ja pelastussuunnittelun opintokokonaisuuksille, tämä korostaa opintopaketin keskeistä asemaa. Tavoitteena on että opetusmateriaalia voitaisiin jatkossa hyödyntää opintopaketin opetuksessa, muiden käytettävissä olevien opetusmetodien rinnalla.

Yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintomateriaali tuotetaan kevään / syksyn 2007 aikana, tavoitteena on käyttää materiaalia lukuvuoden 2007 – 2008 opetuksessa. Lukuvuoden jälkeen tarkoituksena on kerätä opiskelija palautetta, jonka avulla materiaalin toimivuutta käytännössä arvioidaan.

Tämän kehittämishankkeen kirjallisessa osiossa on aluksi yleistä ammatillisesta opetuksesta ja sen asettamista vaatimuksista opetustyölle ja oppimisympäristölle. Lisäksi käsitellään opetusmenetelmiä ja oppimiskäsityksiä yleisellä tasolla.

2. KEHITYSHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITE

Kehittämishankkeen tavoite on yritys – ja kiinteistöturvallisuuden peruskurssin oppimateriaalin sisällön suunnittelu. Kehittämishankkeen sisällön on tarkoitus toimia itse materiaalin tuotosprosessissa ohjaavana kehyksenä. Materiaali on tarkoitettu ensisijaisesti Savon ammatti – ja aikuisopiston turvallisuusalan perusopetuksen oppimateriaaliksi. Kurssin oppimateriaalin sisällöstä ja opetusmenetelmistä luodaan tarkka kuvaus, jonka pohjalta opetuskokonaisuuden sisällön tuottaminen jatkossa tapahtuu.

Keskeisenä asiana kurssin oppimateriaalin ja opetusmenetelmien tuottamisessa on oppimiskäsitys, jonka pohjalle oppimateriaali rakentuu. Kurssin opetusmateriaalin rakenne pyritään rakentamaan konstrukttiivisen oppimiskäsityksen mukaiseksi oppimisprosessiksi, jossa uuden asian oppiminen perustetaan aikaisemmin opitun pohjalle. Kurssin opetuksessa pyritään myös hyödyntämään erilaisia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä, joiden tavoitteena on edistää oppilaan oppimisprosessia, sekä luoda olosuhteet uusien asioiden keskinäisten vuorovaikutussuhteiden ymmärtämiseksi. Tavoitteena on myös rakentaa kurssin sisältö niin että se tukee humanistisen ihmiskäsityksen mukaista oppimiskäsitystä.

2.1 Turvallisuusalan perustutkinnon tavoitteet

Turvallisuusalan perustutkinnon yleistavoitteena on, että tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset perusvalmiudet työskennellä, erikoistua tai jatkokouluttaa itseään kaikilla turvasektorin aloilla. Turvasektorit voidaan jaotella seuraavasti; tekniikan alan työt, logistiikkatyöt, ympäristötyöt, sotilastyöt, vankeinhoito, palvelutyöt ja suojelutyöt. Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneen on osattava käyttää työssään tarvitsemiaan teknisiä välineitä ja laitteita, ja hänellä on oltava tietoyhteiskunnassa tarvittavat valmiudet jatkuvasti kehittyvän tieto- ja viestintätekniikan käyttämiseksi tiedon hankkimisessa ja vuorovaikutteisessa viestimisessä.

Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneen on osattava palvella asiakkaita ja ottaa huomioon heidän tarpeitaan yrityksen työntekijänä tai ammatinharjoittajana. Hänen on tunnettava asiakkaan ja kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet, sekä osattava ottaa ne huomioon työssään.

Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneella on oltava elinikäisen oppimisen edellyttämät oppimaan oppimisen taidot, kuten kyky arvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan, arvioida ja jäsentää tietoa, suunnitella omaa opiskeluaan ja asettaa itselleen oppimisen tavoitteita. Lisäksi hänellä on oltava halu ja motivaatio jatkuvaan itsensä kehittämiseen.

Tutkinnossa on vain yksi koulutusohjelma, jonka nimi on turvallisuusalan koulutusohjelma. Tutkintonimike on turvallisuusvalvoja. Turvallisuusalan perustutkinnossa voi erikoistua vartiointi- ja palvelutoimintoihin, pelastustoimeen ja ympäristöturvallisuuteen tai turvasuojaukseen. (Savon ammatti – ja aikuisoppilaitos, turvallisuusala opetussuunnitelma)

3. AMMATILLINEN OPETUSTYÖ

3.1 Yleistä ammattikoulutuksesta

Ammatillinen perustutkinto on kolmevuotinen 120 opintoviikkoa sisältävä kokonaisuus, johon sisältyy ammattitaidon hankkimisen ohella tietoja ja taitoja myös itsenäiseen ammatin harjoittamiseen. Ammatillinen peruskoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle, mutta myös ylioppilaat voivat hakeutua koulutukseen. Lukio-opinnot suorittaneiden opiskeluaika on noin vuotta lyhyempi kuin peruskoulusta tulleiden. Tutkinto antaa myös yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin tai yliopistoihin.

3.2 Savon ammatti – ja aikuisopiston pedagoginen strategia

Pedagoginen strategia ohjaa Savon ammatti – ja aikuisopiston perustutkintoon johtavan koulutuksen suuntaa tehokkaaseen toimintaan, sekä antaa konkreettiset tavoitteet tekemiselle. Yritys- ja työelämäkumppaneiden kanssa käytävän systemaattisen vuoropuhelun kautta pyritään tunnistamaan koulutuksen muutostarpeet, sekä reagoimaan niihin innovatiivisesti ja nopeasti. Näin varmistetaan, että opiskelijoille tarjottava koulutus on ajantasaista ja laadukasta, sekä vastaa elinkeinon asettamia ammattitaitovaatimuksia. Opiskelijoille pyritään järjestämään yrittäjyyteen, itsenäiseen ajatteluun ja oma-aloitteisuuteen kannustavat opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt. (Savon ammatti – ja aikuisopisto, opetussuunnitelma)

Oppilaitoksen pedagogisen toiminnan ja kehittämisen viitekehyksenä on elinikäinen oppiminen. Oppilaitos pyrkii turvaamaan pedagogisen osaamisen ja sen toteuttamisen kehittä-

mismahdollisuudet kaikissa yksiköissä ja kehittämään oppimisympäristöjä sekä niitä tukevia tietojärjestelmiä. Tähän samaan työhön kuuluu myös pyrkimys kehittää oppimista työpaikoilla sekä luoda sitä tukevia oppimisen perusrakenteita.

3.3 Savon ammatti – ja aikuisopiston oppimisenäkemys ja – ympäristöt

Yleiset puitteet koulutuksen järjestämiselle asettaa kuntayhtymän koulutuksen järjestämislupa. Opetusministeriön myöntämässä järjestämisluvassa on määritelty mm. ammatillisen peruskoulutuksen osalta kunnat, joissa koulutusta voidaan järjestää sekä koulutusalat, opiskelijamäärät ja erityiset koulutustehtävät. Lisäksi järjestämislupa sisältää luvan ammatillisen lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen.

Koulutuksen käytännön opetusjärjestelyt ovat koulutusala- ja yksikkökohtaisia. Monipuoliset yhteisölliset ja yksilölliset opetusjärjestelyt vahvistavat oppimista, persoonallisuuden kehittymistä ja opiskelijan itsetuntoa. Opiskelijalla on Savon ammatti- ja aikuisopistossa mahdollisuus oman opiskelunsa suunnitteluun, henkilökohtaisiin valintoihin, yksilöllisyyteen opinnoissa etenemiseen sekä oman oppimisensa arviointiin, kuitenkin huomioiden mitä suoritettavan tutkinnon opetussuunnitelmien perusteissa sanotaan.

Opetuksen toteuttaminen määritellään tutkintokohtaisissa opetussuunnitelmissa ja vuosittaiset käytänteet lukuvuosioppaissa.

Yksiköt päättävät, järjestetäänkö opetus ensisijaisesti lähi-, etä- tai monimuoto-opetuksena. Koulutusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena. Opintojen järjestämistavoista riippumatta on varmistettava, että opiskelija saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta.

3.3.1 Lähi- ja etäopiskelu

Opiskelu muodostuu yleensä lähi- ja etäopiskelusta. Lähiopetuksessa opiskellaan kouluttajan johdolla joko oppilaitoksessa tai työpaikalla. Lähiopetuksessa varmistetaan yhteiset ja yksilölliset opiskelutavoitteet, opiskellaan yhteiset pohjatiedot ja luodaan yhteysverkko opiskelijan ja kouluttajan välille. Etäopiskelu voidaan usein toteuttaa opiskelupaikasta ja aikasidonnaisuudesta riippumatta itsenäisesti, kuitenkin niin, että yhteisesti sovitussa aikataulussa pysytään ja asetetut tavoitteet saavutetaan. Myös verkko-opetusta hyödynnetään.

3.3.2 Työssäoppiminen

Kaikkiin opetussuunnitelmaperusteisiin ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy työssäoppimista vähintään 20 opintoviikkoa. Näyttötutkintona suoritettavissa perustutkinnoissa, sekä ammattitutkinnoissa työssäoppimisen käyttö ja laajuus sovitaan valmistavan koulutuksen suunnitelmissa ja henkilökohtaisissa opiskeluohjelmissa. Työssäoppimisen järjestelyistä päätetään koulutuslakohtaisesti.

4. OPETUKSEN MENETELMÄT JA VÄLINEET

4.1 Opettajan työ ja käyttöteoria

Opettajan työ on perinteisesti mielletty pelkäksi opettamiseksi. Opetustyötä tekevät tietävät siihen kuuluvan paljon muutakin. Opettaja on kuitenkin uuden haastavan muutoksen edessä: ympäröivä yhteiskunta muuttuu ja sirpaloituu nopeasti ja asettaa uudenlaisia odotuksia opettajan työlle. Jotta opettaja voisi kohdata muutoksen hedelmällisesti, hänen on hahmotettava ja pohdittava edessä olevia vaihtoehtoja. Tuleva opettajuus on muuttuvaa, kehittyvää, yhä enemmän yhteisöllistä yhteisvastuuta, jossa työn vaateisiin vastataan yhteisöllisinä osaamiskeskittyminä ja verkostoina. Opettajan työhön kuuluu yhä enemmän tulevaisuushakuisuus ja yhteiskuntasuuntautuneisuus. Tämä tarkoittaa puolustautumisen sijasta rohkeutta kysyä ja kyseenalaistaa vallitsevia käytäntöjä. Samalla se on opettajuuden uudistamista ja oppijan ohjaamista uudistamaan. Se on eettistä ajassa elävää kysymistä. (Luukkainen 2005.)

Viime vuosina on puhuttu paljon oppijakeskeisyydestä ja opiskelun itseohjautuvuudesta, siitä, että opiskelijat kasvavat asettamaan itselleen tavoitteita ja löytämään sopivat keinot niiden toteuttamiseen. Näkökulman suuntaaminen oppijaan itseensä ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, että oppija jätettäisiin omaan rauhaansa rakentamaan taitoa, vaan on syytä uskoa, että opettajan rooli on merkittävä. Ihanteellisimmillaan opettaja on ihminen, joka houkuttelee oppijasta esiin taidot ja auttaa eteenpäin. (Kalaja & Dufva 2005, 62.)

Opettajankoulutuksen tavoitteena tulisi olla opiskelijan oman henkilökohtaisen käyttöteorian rakentamisen ja "tieteellistämisen" käynnistäminen niin, että hän opettajana toimiessaan perustaa vankkaan tietopohjaan, professionaaliseen tietoon sekä omien uskomusten ja käytänteiden jatkuvaan tutkimiseen. (Silkelä & Väisänen 2000, 138 - 139). Opettajan

käyttöteoria tarkoittaa käsityksiä, joiden varassa opettaja ohjaa omaa työtään. Opettajan praktinen tieto tarkoittaa tietoa, jota opettaja käyttää opetustyössään ja siihen liittyvien ongelmien ratkaisussa. Vaikka opettajan työ rakentuu arkipäiväisille taidoille, niin se ei kuitenkaan pelkisty niihin. Opettajan praktinen tieto on luonteeltaan hyvin moninaista, ja sen teoreettinen käsitteellistäminen edellyttää monenlaisia käsitteitä. Opettajan praktinen tieto on kietoutunut hänen persoonaansa ja luonteenpiirteisiinsä. (Moilanen 1998, 73.) Omaa opettajuuttaan on pystyttävä harjoittamaan oman persoonan ulottuvuuksilla.

Luukkaisen (2005, 210) mukaan käyttöteoria rakentuu teoreettisesta perehtymisestä, työkokemuksesta, täydennyskoulutuksesta ja kollegiaalisesta reflektiosta. Opettajan ominaisia piirteitä ovat muun muassa päämäärän ja oman kasvatusnäkömyksen muodostaminen, asennoituminen ajattelun uudistamiseen, ammatilliseen kasvuun ja jatkuvaan oppimiseen omakohtaisen pohdinnan kautta sekä kollegiaalinen yhteistyö (Luukkaisen 2000, 74).

Käytännön kasvatustyössä vaikuttaa aina myös kasvattajan oma niin sanottu käyttöteoria, joka voi olla esimerkiksi yhdistelmä erilaisista kasvatustieteen opetus/ oppimisenäkömyksistä sekä omista kokemuksista ja uskomuksista. Käyttöteoria voi olla tietoinen tai tiedostamaton. Se voi myös olla hyvin tai vähemmän hyvin toimiva. Tietoista käyttöteoriaa on helpompi kehittää ja monipuolistaa kuin tiedostamatonta. (www.uku.fi 2007.)

Opetustyötä aloittelevan on vaikea hahmottaa opetusprosessin kokonaisuutta, koska siihen vaikuttavia tekijöitä on niin runsaasti. Ongelmana on ennen kaikkea työskentelyprosessin kokonaisuuden hahmottaminen, jonka seurauksena syntyy tavoiteltua oppimista. (Vuorinen 1998, 39.)

Oppiminen on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen tiedon, taidon ja tietämyksen rakentamisen prosessi. Oppiminen perustuu aikaisempaan osaamiseen ja kokemukseen ja tapahtuu teoreettisen pohtimisen ja toiminnan vuorovaikutuksessa. Oppimista tapahtuu monilla eri tasoilla ja tavoilla, eri oppimistyyyleillä ja erilaisissa ympäristöissä. Oppiminen jatkuu läpi elämän. Vastuu omasta oppimisesta kuuluu opiskelijalle. Ammattikorkeakoulutus on luonteeltaan tavoitteellista, institutionaalista, tutkintoon johtavaa sekä osa eurooppalaista koulutusjärjestelmää. Koulutus on oppimistavoitteiden, oppimiseen käytetyn ajan ja oppimiseen saatavan tuen osalta säänneltyä

ja siitä saa todistuksen. (www.tpu.fi 2007.)

4.2 Erilaiset oppimiskäsitykset

Erilaiset näkemykset opetuksesta ja oppimisesta perustuvat kasvatustieteen ihmiskäsitykseen ja -kuvaan. Kasvatustieteen näkemykset siitä, miten ihminen oppii ja millaiset opetusmenetelmät ovat tarkoituksenmukaisia, ovat ajan myötä muuttuneet ja monipuolistuneet.

Keskeinen muutos on ollut huomion siirtyminen opetuksen ohella myös oppimiseen. Esimerkiksi aikuisen ei nykyisin enää ajatella oppivan samalla tavalla kuin lapsi. Nykyään vallitseva käsitys ihmisestä perustuu pääasiassa humanistiseen psykologiaan, jossa ihminen nähdään aktiivisena, itseohjautuvana toimijana ja oppijana. Käsitys siitä, että ihminen on itseohjautuva vaikuttaa opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen. (www.uku.fi 2007.)

4.2.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Konstruktivismi perustuu käsitykselle oppijasta aktiivisena tiedon muokkaajana sekä käsitykselle itse tiedon dynaamisuudesta. Konstruktivistisen käsityksen mukaan tietoa ei voida sellaisenaan välittää oppijalle, vaan oppija on aktiivinen tiedon konstruoija eli tietorakenteiden muodostaja oppimisprosessissa. Oppija tekee informaatiosta oman tulkintansa ja luo tiedon konstruktionsa aikaisempien tietojensa ja kokemustensa pohjalta. Myös oppimistilanteen fyysiset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat muodostuvaan konstruktioon. Oppijan ajattelun aktiivisuus, tiedon käsittelytaidot sekä niitä ohjaavat metakognitiiviset taidot ovat konstruktivistisen oppimiskäsityksen avaintemoja. (wwwedu.oulu.fi 2007.)

Konstruktivismiin mukaan oppiminen on yksilöllisen konstruointiprosessin tulos, opettajan tehtävä on luoda puitteet ja edesauttaa oppijan yksilöllisiä oppimisprosesseja. Opettaja on siis yksilön oppimisprosessien ohjaaja ja oman asiantuntijakulttuurinsa välittäjä. Hänen tehtävänsä on tukea oppijaa tämän omassa pyrkimyksissä, edesauttaa metakognitiivisten taitojen kehittymistä ja suunnitella oppimisympäristö sosiaalisilta ja fyysisiltä komponenteilta oppijan aktiivisuutta tukevaksi. Konstruktivistiseen näkemykseen

perustuvia oppijan ohjaamisen muotoja ovat oppimistehtävän mallittaminen, oppijan oikea-aikainen tukeminen ja oppijan ajattelun reflektointi.(www.edu oulu.fi 2007.)

Yritys ja – kiinteistöturvallisuuden opetusmateriaalin tuottamisessa, sekä opetusmenetelmien valinnassa pyritään tukeutumaan konstruktiiiviseen käsitykseen oppimisesta, kuten työssä on jo aikaisemmin mainittu.

4.3 Opetusmenetelmiä

4.3.1 Opetusmenetelmiä ja –välineitä

Perinteisessä luentomuotoisessa opetuksessa opettajan ja opetusmateriaalin merkitys on keskeistä. Opiskelija toimii passiivisena tiedon vastaanottajana. Oppimateriaali rajaa tarkasti aiheen ja asettaa tavoitteet oppimiselle. Tavoitteiden ja saavutusten välinen arviointi tapahtuu tentin muodossa. Kaikki edellä mainitut seikat tukevat behavioristista oppimisen käsitystä.

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaisia oppimis- ja opetusmenetelmiä ovat ongelmalähtöinen oppiminen (PBL, eli Problem Based Learning) ja tutkiva oppiminen.

Ongelmalähtöisessä oppimisessä ei lähdetä lukemaan ensin kaikkea alaan kuuluvaa ja sen jälkeen soveltamaan, vaan lähdetään suoraan ratkaisemaan jotakin todellista ongelmaa ja hakemaan siihen soveltuvaa kirjallisuutta. Samalla opitaan myös tiedonhakutaitoja, jotka ovat jo tänä päivänä erittäin tärkeitä taitoja. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa toimiva Tiimiakatemia on perustanut opetuksensa ongelmalähtöiseen oppimiseen hyvin tuloksin. Tutkiva oppiminen on samanhenkinen menetelmä. Ideana on suhtautua kaikkeen kuin tutkija. Tavoitteena on asettaa opittavana olevasta aiheesta mielekkäitä ja kiinnostavia kysymyksiä ja sitten ratkoa ne. Ongelmalähtöinen opetus muistuttaa käytännössä tieteellistä tutkimustyötä.

Teemaopetusmenetelmä on pedagoginen menetelmä, jossa koko oppimisprosessi käydään läpi yhden teeman tai aiheen pohjalta. Menetelmään liittyy keskeisesti projektiopetus sekä yhteistoiminnallinen opetus. Projektiopetuksessa ratkaistaan todellinen ongelmakokonaisuus vaiheittain. Yhteistoiminnallinen opetus tarkoittaa sitä, että teemaa työstetään tiimissä, jossa jokaisella on tarkoin määrätty tehtävä. Tavoitteena on positiivinen

riippuvuus, joka edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä työskennellä ryhmässä.

Teemaopetusmenetelmä sopii kaikille aloille, joissa voidaan työskennellä konkreettisten teemakokonaisuuksien parissa.

Yhtenä oppimismenetelmänä voidaan käyttää oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjaan voidaan kirjoittaa merkittäviä oppimiskokemuksia, päivien tapahtumia, avoimia kysymyksiä ja arviointi omasta toiminnasta. Oppimispäiväkirjoja voi kommentoida tai niiden pohjalta voi suunnata kurssia tai selvittää mitkä asiat vaativat kertausta. Oppimispäiväkirja voi olla kurssin mittainen tai se voidaan laatia osasta kurssia. Päiväkirjan voi kirjoittaa omalla ajalla tai opettajan varaamalla ajalla esimerkiksi opetustilanteen loppupuolella.

Kaikki opiskelijat eivät pidä oppimispäiväkirjoista, koska niiden tekeminen on työlästä ja joistakin voi tuntua turhalta kirjoittaa omia ajatuksia paperille. Kuitenkin kirjoittamisen kautta ihminen joutuu jäsentämään omia ajatuksiaan ja oppii samalla.

Ryhmätyötä on paljon käytetty opetusmenetelmä. Töiden onnistuminen riippuu osallistujien panostuksesta ja tehtävänannosta. Opetusryhmä jaetaan pienryhmiin, joille annetaan jokin tehtävä ja aikataulu. Ryhmät voivat pohtia samoja tai eri kysymyksiä. Ryhmän lopputulos voidaan purkaa esimerkiksi raporttina, esitelmänä, opetustuokiona tai keskusteluna. Pienryhmän suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota työskentelyn suunnitteluun, tehtävänantoon, pienryhmätyöskentelyn työskentelymuotoihin ja toimintaan, tulosten raportointiin ja yhteenvedon tai johtopäätösten tekemiseen. Ryhmätyön avulla opiskelija oppii toimimaan ryhmässä ja voi hyödyntää ryhmän kykyä ratkoa ongelmia yhdessä. Hyvän oppimiseen tähtäävän ryhmätyön synnyttäminen on haastavaa. Ryhmän toiminnan käynnistyminen voi viedä aikaa usein enemmän kuin sille on annettu. Ryhmän auttaminen yli omien käsitysten jakamisesta tiedon hankintaan ja kriittiseen analyysiin tarvitsee tukea ohjaajalta ja hyvää ohjeistusta.

Oppimisympäristö tarkoittaa paikkaa, tilaa, yhteisöä tai toimintakäytäntöä, jonka tarkoitus on edistää oppimista.

Verkkopohjainen oppimisympäristö muodostuu pääsääntöisesti tekstistä, hypertekstirakenteista, mediasta (kuvat, video, ääni), linkeistä, keskustelualueista ja muista vuorovaikutuskanavista (sähköposti, chat). Se muodostuu vasta kun teknisen ratkaisun, verkko-oppimisalustan, ympärille rakennetaan sisältö, oppimisprosessia tukevat opintojen ja

opiskelun ohjausprosessit, tutorointi sekä monitahoiset vuorovaikutusprosessit etä- ja lähitapaamisineen. Tavoitteena on, että verkkoalustan (Moodle, WebCt) kautta opiskelija saa kaiken oleellisen opintojen suorittamiseen liittyvän tiedon. Näin sekä oppimispolkujen suunnittelu, että opintojen ja työelämän rytmittäminen helpottuvat. Verkkoon rakennetun keskustelufoorumin avulla opintotoimiston tiedonvälitys helpottuu ja opiskelijoiden välinen yhteydenpito myös etäjaksojen aikana mahdollistuu aiempaa paremmin. Yhteisöllisyys on oleellinen osa opiskelua myös verkossa, jossa tietoa käsitellään ja rakennetaan kollektiivisesti. Verkossa useampi opiskelija pystyy työskentelemään saman ammatillisen teeman ympärillä tietoa jakaen ja uutta rakentaen.

Yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintokokonaisuuden opetuksessa käytetään hyväksi luento, ryhmätyö ja ongelmapohjaista opetusmenetelmää.

Tavoitteena on ensin luennoida oppilaille perusteet kyseisestä opintojaksosta. Tämän jälkeen oppilaat ryhmissä tutustuvat heille annettuun yritys – ja kiinteistöturvallisuuden osa-alueeseen. Ryhmät myös esittävät omat työnsä. Viimeisenä kullekin oppilaalle jaetaan oma yritys – ja kiinteistöturvallisuuden osio, jota he tarkastelevat itse luomansa yrityksen viitekehysessä. Tätä voidaan pitää ongelmaperustaisena osiona.

4.4 Opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittäminen

Opetusta ja oppimisympäristöjä kehitetään siten, että ne luovat yksilölle vankan perustan elinikäiselle oppimiselle ja persoonallisuuden kasvulle. Tavoitteen toteutuminen edellyttää huomion kiinnittämistä sekä riittävän osaamisen ja oppimisvalmiuksien että opiskelulle myönteisen elämäntattomuksen ja motivaation kehittymiseen. Edelleen on huolehdittava tuki- ja ohjauspalvelujen riittävydestä ja toimivuudesta. Oppimisympäristöjä kehitettäessä kiinnitetään huomiota opiskelun monipuolisuuteen ja laaja-alaisuuteen. (Opetusministeriö 2004, 16.)

Opiskelussa hyödynnetään aiempaa enemmän myös virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolisia oppimisympäristöjä. Yhteistyötä kirjastojen kanssa kehitetään. Riittävät opitun tunnustamisen mekanismit edesauttavat yksilön mahdollisuuksia hyödyntää koulutuksen ulkopuolella opittua. (Opetusministeriö 2004, 16.)

Yhteiskunnassa, työn organisoinnissa ja sen sisällössä tapahtuvat muutokset ovat

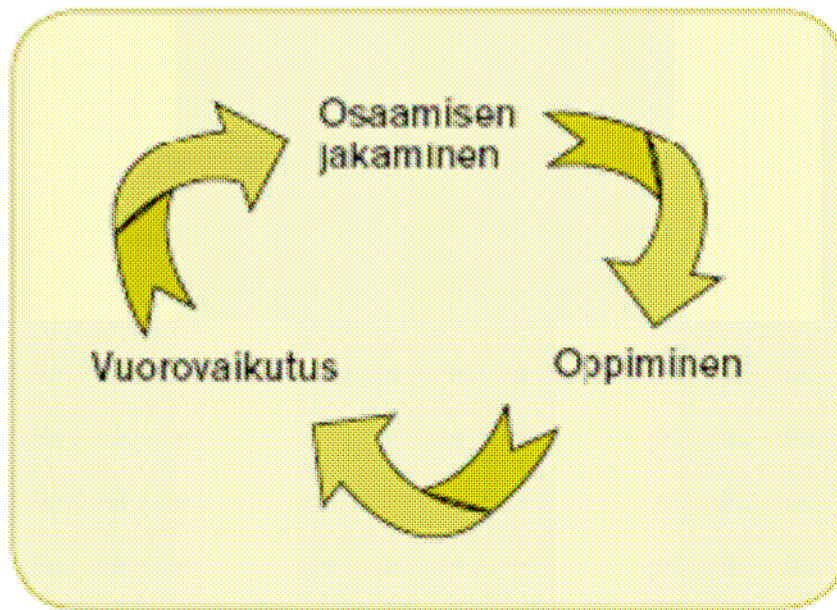
keskeinen lähtökohta koulutus ja tutkimusjärjestelmän kehittämiseksi. Toisaalta koulutuksella ja tutkimuksella vaikutetaan keskeisesti yhteiskunnan ja työelämän kehitykseen.

Toimintaympäristössämme tapahtuvat yhä nopeammat muutokset edellyttävät koulutuksen, tutkimuksen ja työelämän välisen vuorovaikutuksen edistämistä edelleen. (Opetusministeriö 2004, 17.)

Oppimisympäristöt ovat perinteisesti organisoituneet välittömän opettaja-oppija - vuorovaikutuksen varaan. Tavanomaista on ollut myös erilaisten ryhmätöiden ja harjoitusten käyttö. Opetuksen ja oppimisen tuloksellisuutta on arvioitu ja mitattu kirjallisten kuulustelujen avulla. Valtaosa organisoidusta opetuksesta toteutetaan yhä edelleen näitä konventionaalisia menetelmiä käyttäen.

Perinteisen lähiopetuksen rinnalle on viimeisten vuosien aikana kehitetty yhä monipuolisempia, joustavampia ja oppijakeskeisempiä opetuksen organisointitapoja. Etäopetus sinällään ei ole mikään uusi ilmiö, mutta kun se aikaisempina vuosikymmeninä toteutettiin pääasiassa "kirjekursseina" ja myöhemmin myös radion ja television välityksellä, ovat mahdollisuudet nyt lähes rajattoman tuntuiset. Organisointimuodot ja erilaiset opetuksessa ja opiskelussa käytettävät menetelmät ja välineet eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan niitä voidaan käyttää tarpeen mukaan toisiaan (tai perinteistä lähiopetusta) täydentämässä ja tukemassa.

Opettajan työssä ovat vahvistuneet asiantuntijatyön elementit, joissa vuorovaikutusta ja yhteistyötaitoja tarvitaan. Asiantuntijatyön muutoksen lisäksi vuorovaikutus liittyy myös oppimiskäsityksen muutokseen. Oppimisen teoreettisessa jäsennyksessä on voimistunut näkemys, jonka mukaan yksilön sijasta huomio kohdistuu yhteisöihin ja verkostoihin sekä näissä tapahtuvaan oppimiseen ja vuorovaikutukseen (kuva 3). Näin jäsennettynä oppiminen voidaan nähdä yksilön tiedonhankintana, sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta yksilöiden välillä tapahtuvana tai tiedon tuottamisena, joka tapahtuu välitysprosesseissa, joissa yhteisesti jaettuja toiminnan kohteita kehitetään yhteistoiminnallisesti. (Opetusministeriö 2007, 20.)

Kuva 1. Osaamisen jakaminen, oppiminen ja vuorovaikutus (Opetusministeriö 2007, 46)

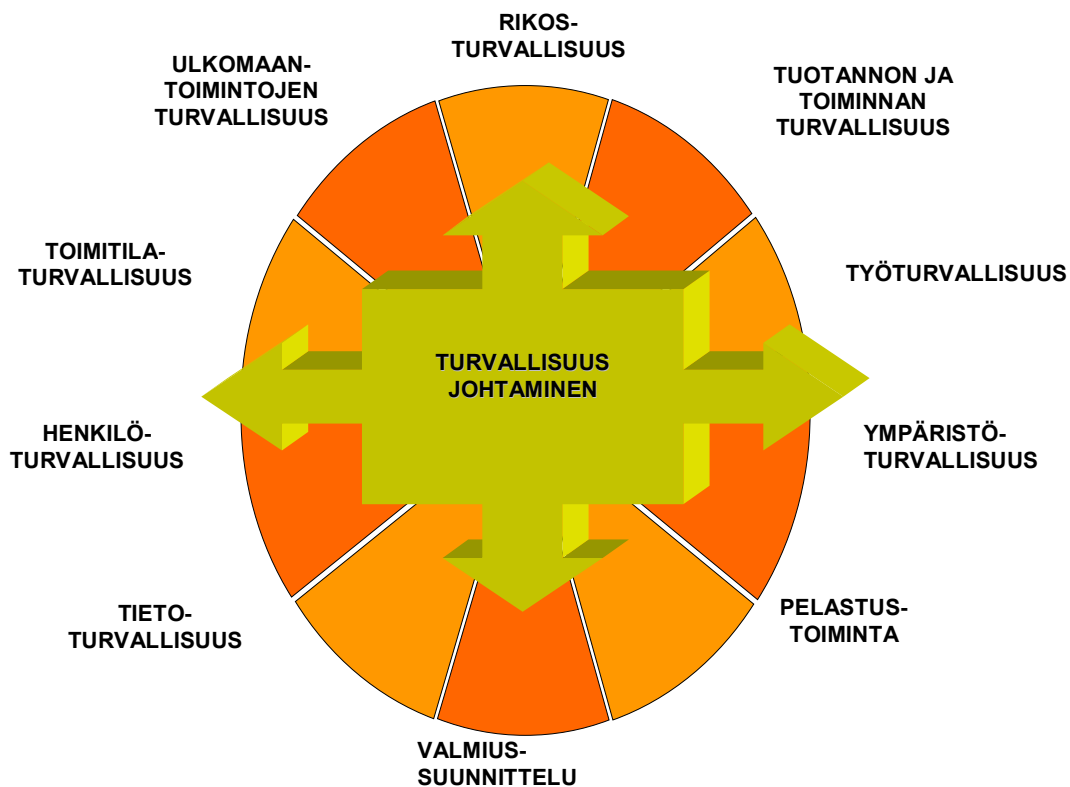
Koulutuksessa ja opetustyössä asiantuntijat erikoistuvat sekä osaamisensa että tehtäviensä kautta, ja tämä edellyttää yhteistyön lisäämistä muiden kanssa sekä kollegojen erityisalojen ja osaamisen tuntemista. Yhteisöllinen oppiminen, työtä koskevan hiljaisen tiedon käsittely ja jakaminen sekä tätä kautta uuden tiedon luominen sujuvat, jos työyhteisön tai tiimin jäsenet tuntevat toistensa erityisalat ja -osaamisen. Ongelmien ratkaisemisessa näillä metataidoilla on merkitystä. (Opetusministeriö 2007, 20 - 21.)

Asiantuntijuuden yhteiskunnallinen ulottuvuus liittyy erityisesti kontekstisidonnaiseen tai situationaaliseen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan asiantuntijatehtäviin kehitymisessä olennaista ei ole niinkään opitun tiedon lisääntyminen kuin sosiaalistuminen professionaaliseen kulttuuriin sekä oman ammatti-identiteetin kehittyminen. Työelämän asiantuntijaksi kehitytään vähitellen asiantuntijayhteisön jäsenenä toimimalla substanssikokemuksen karttuessa. Hiljainen kokemuksen avulla hankittu tieto ja ”näkyvä” ammatitieto kasvattavat yksilön inhimillistä pääomaa, asiantuntijayhteisön jäsenyys sosiaalista pääomaa. (Opetusministeriö 2007, 21.)

5. YRITYS – JA KIINTEISTÖTURVALLISUUS OPINTOJAKSO

5.1 Opintojakson oppisisältö

Yritysturvallisuudella tarkoitetaan yrityksen turvallisuusasioiden kokonaisvaltaista toteutusta. Se on yrityksen johdon vastuulla olevaa päivittäistä yritystoimintaa, joka varmistaa yrityksen lailliset toimintaedellytykset, toiminnan, tuotannon ja palveluiden häiriöttömyyden, jatkuvuuden ja turvallisen toimintaympäristön. Käytännössä yritysturvallisuustyö on ennalta ehkäisevää toimintaa, jolla suojataan yrityksen henkilöstöä, omaisuutta, tietoja, ympäristöä ja mainetta onnettomuuksilta, vahingoilta sekä rikolliselta toiminnalta. Näin yritys ja – kiinteistöturvallisuus on luonteva osa yrityksen riskienhallintaprosessia.

Kuva 2. Yritys ja – kiinteistöturvallisuuden osa-alueet

6. OPINTOMATERIAALIN KEHITTÄMINEN

6.1 Materiaalin kehittämisenäkökohdat

6.2.1 Luentomateriaali

Luentomateriaalin työstäminen opintojaksolle on haastavaa. Materiaalia tuotettaessa olisi osattava ennakoita, mitkä asiat alalla ovat tulevaisuudessa tärkeitä. Työkenttä turvallisuusvalvojilla on varsin laaja, joten heidän on saatava opintojensa aikana kokonaiskuva yksityisestä turvallisuusalasta ja siihen liittyvistä asioista.

Luentomateriaalissa käsitellään pääteemoittain yleistä asiaa yritys – ja kiinteistöturvallisuudesta, lainsäädäntöä, rikosturvallisuutta, poikkeusolojen turvallisuutta, ulkomaantoimintojen turvallisuutta, tuotannon – ja toiminnan turvallisuutta, toimitilaturvallisuutta, henkilöturvallisuutta, tietoturvallisuutta, palo – ja pelastusturvallisuus, ympäristöturvallisuus ja työsuojelulliset asiat.

Pyrin hyödyntämään luentomateriaalin työstämisessä Elinkeinoelämän Keskusliiton tuottamia ohjeistuksia PK- yritysten turvallisuutta koskien. Näin ollen opetusmateriaalissa tulee huomioida työelämälähtöisyys, joka on keskeisiä teemoja ammatillisessa opetuksessa.

Opetusalue on siis laajahko, joten opetuksen kokonaissuunnittelussa on pyritty painottamaan opiskelijan oman työpanoksen osallisuutta oppimisen prosessissa. Näin ollen käytän opetusjakson opetuksessa ryhmä – ja harjoitustyöitä keskeisenä opetusvälineinä.

6.2.2 Ryhmä – ja harjoitustyöt

Opintojakson ryhmätyön aikana opiskelijat tutustuvat johonkin yritysturvallisuuden osa-alueeseen, ja tuottavat siitä materiaalin jonka esittivät sitten muille opiskelijoille.

Tarkoituksena on myös, että he tuottavat ryhmätöidensä avulla osan opintojakson oppimateriaalista. Töiden tekemiseen varataan neljä opintojakson oppituntia.

Työt myös esitetään oppituntien aikana. Yksi tärkeä ryhmätyön ohella tuleva oppi

on työn esitys, koska oppilaat joutuvat tulevaisuudessa työtehtävissään esittelemään asioita muille ihmisille ja olemaan esillä.

Harjoitustyössä opettaja valitsee opiskelijalle jonkin yritys – ja kiinteistöturvallisuuden osa-alueen. Tämän jälkeen oppilas luo oman yrityksen, johon hän kehittää tehtävänannossa saamansa osa-alueen turvallisuusratkaisut. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää mitä luennoilla käytyt asiat tarkoittavat ja kuinka niitä voi soveltaa käytännössä luomassaan yrityksessä. Kun opiskelijat itse suunnittelevat yrityksen, johon suunnitelmaansa toteuttavat aiheuttaa tämä käytännössä sen että jokainen joutuu itse miettimään turvallisuusratkaisut juuri omaan yritykseensä.

Pidän tätä käytännön harjoitustyötä tärkeimpänä osiona koko opintokokonaisuuden opetuksessa. Käytämme harjoitustyön tekemiseen 1 ov:n lähiopetus tunnit, eli käytännössä n. 30 opetustuntia. Harjoitustyön käyntiin lähtemistä tulee valvoa tarkasti, ja tarjota opettajan apua työn käyntiin saattamisessa.

Myös nämä harjoitustyöt puretaan oppitunneilla. Tämä mahdollistaa taas harjoittelun esitelmöinnistä ja esillä olosta, sekä luonnollisesti jokaisen omien harjoitustyöratkaisujen opillisen annin.

6.2.3 Näyttö

Ammattiosaamisen näytöt tulivat osaksi nuorten toisen asteen koulutusjärjestelmää syksyllä 2006.

Ammattiosaamisen näytöissä opiskelija osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut ammatillisten opintojen tavoitteet ja työelämän edellyttämän ammattitaidon. Näyttö on opiskelijan osaamista testaava työtehtävä tai tehtäväkokonaisuus. Näyttöjen tehtävänä on ammatillisen koulutuksen laadun varmistaminen ja koulutuksen ja työelämän vastaavuuden parantaminen.

Näytöt annetaan ammatillisten opintokokonaisuuksien keskeisestä osaamisesta ja ne toteutetaan mahdollisimman aidoissa työympäristöissä ja työtilanteissa. Näytöissä käytetään

kansallisia näyttöaineistoja, joissa on kuvattu näyttö, näyttöympäristö, näyttötehtävät, näyttöjen arviointi ja näytön dokumentointi.

Näyttöjen arvosana näyttötodistukseen annetaan opintokokonaisuuksittain. Yksittäisissä näytöissä opiskelija voi osoittaa yhden tai useamman opintokokonaisuuden saavuttamisen tai vain osan jonkin opintokokonaisuuden tavoitteista.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa näytöt ajoittuvat koko koulutuksen ajalle, ja ne järjestetään yhteistyössä työelämän kanssa. Näyttöjen arvioinnilla on samat tehtävät kuin muullakin opiskelijan arvioinnilla. Näyttöjen arvioinnissa ovat mukana opiskelija, työelämän edustaja ja opettaja. Opettajan vastuulle jää arvioinnin oikeellisuus ja oikeudenmukaisuus. Näyttöjen arviointia koskevat samat määräykset kuin muutakin opiskelijan arviointia.

Yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintojen keskeisen aseman vuoksi kyseinen opintokokonaisuus on otettu myös näytöillä mitattavaksi opinnoiksi. Opintokokonaisuuden näyttötehtävä tulee olemaan esim. seuraavanlainen.

Opiskelija laatii yritysturvallisuuden osa-alueisiin pohjautuvan turvallisuussuunnitelma luonnoksen PK-yritykselle, joka täyttää eri lainsäädännön velvoitteet (riskikartoitus-riskianalyysi-suunnitelmaluonnos-toimintaohjeet). Suunnitelman toimenpide-ehdotusten ja sen sisällön tulee perustua opiskelijan laatimaan riskianalyysiin kohdeyrityksestä (lähtötiedot suunnitelmaa varten).

Opintojakson lopussa oppilaat tekevät näyttönä esim. seuraavanlaisen tehtävän:

NÄYTTÖTEHTÄVÄ

Näyttö: Yritys – ja kiinteistöturvallisuus / Vuorovaikutus – ja asiakaspalvelutaidot

Luokka:

Näyttötehtävä koostuu kahdesta osiosta; kirjallisesta ja käytännön tehtävästä. Ensin suoritettavassa kirjallisessa tehtävässä laadit Power Point –esityksen, jossa käyt läpi perustasolla esimerkki yritystä koskevat yritys – ja kiinteistöturvallisuuden, sekä

riskienhallinnan osa-alueet. Käytännön tehtävässä esität valmistelemasi esityksen. Voit tuottaa esityksen tueksi myös muuta materiaalia, muistin tueksi.

Tehtävä

Yritys – ja kiinteistöturvallisuuden, sekä riskienhallinnan kartoitus Gap Oy:lle.

Yrityksen toimialana on muoviosien valmistaminen alihankintatyönä matkapuhelinten valmistajille.

Yrityksellä on toimitilat Tampereella. Toimitiloissa sijaitsee tuotantotilat, sekä yrityksen toimistotilat (liitteenä yrityksen toimitilojen pohjapiirros).

Henkilöstöä yrityksellä on seuraavasti:

Yrityksen johto: 2 hlö (Toimitusjohtaja, varatoimitusjohtaja)

Toimihenkilöt: 3 hlö (Tuotantopäällikkö, asiakaspäällikkö, henkilöstöpäällikkö)

Tehdas henkilöstö: 30 hlö (28 tuotannon hlö:ä, 2 varastomiestä)

Tee yritys- ja kiinteistöturvallisuuden, sekä riskienhallinnan kartoitus Gap Oy:lle. Huomioi ne yritys- ja kiinteistöturvallisuuden osa-alueet, joita katsot ko. yrityksen toiminnassaan tarvitsevan.

Tee kartoituksen perusteella Power Point- materiaali, jonka esität näytön toisessa vaiheessa näytön vastaanottajille.

Muistiinpanojen, kirjallisen materiaalin tai internetin käyttö näytössä on kielletty.

Aikataulu: Esitys materiaalin tekemiseen on käytettävissä aikaa 3 h. Materiaalin esittämiseen on aikaa käytettävänä 15 min.

Arvioinnin kohteet ammattiosaamisen näytöissä ovat

- työprosessin hallinta
- työtehtävän hallinta (työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta)
- työn perustana olevan tiedon hallinta

- työturvallisuuden hallinta
- kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen
- yhteiset painotukset.

Yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintokokonaisuuden suorittaminen näyttötehtävänä antaa erinomaisen mahdollisuuden arvioida opetusmateriaalin ja käytettyjen opetusmenetelmien toimivuutta käytännössä.

7. POHDINTA

Tämä kehittämishanke antoi hyvän mahdollisuuden yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opintokokonaisuuden sisällön suunnittelulle ja työstämiselle. Tämän työn aikana myös monet opettajuuteen liittyvät asiat ovat jäsentyneet ja linkittyneet toisiinsa niin, että oman opettajuuteni olemus on saanut merkittävän edistysaskeleen.

Yritys – ja kiinteistöturvallisuuden opetus on ollut koulutusohjelmassamme vastuullani nyt kahden vuoden ajan. Koko tämän ajan olen kokenut, että opintokokonaisuus tarvitsisi pidemmälle suunnitellun ja laaja-alaisen rungon, jonka perustalle vuosittaisen opintojen etenemisen voisi rakentaa. Tämän rungon kehys on nyt synnytetty, tästä on helppo jatkaa itse substanssin kehittämisenä.

Turvallisuusalan kehityksen myötä, juuri yritys – ja kiinteistöturvallisuuden osaamisen tarve tulee tulevaisuudessa korostumaan. Se on alue jolle tarvitaan spesifejä alan huippuosajia. Kiinteistöautomaation nopean kehittymisen mukana myös kiinteistöjen turvallisuustaso on kehittynyt merkittävin askelin. Jatkossa yhteistyö esim. kiinteistöautomaatio - osaajien kanssa olisi todennäköisesti hyödyksi molemmille osapuolille.

Kehittämishanke oli harppaus oman opettajuuteni ammatillisessa kehittämisessä. Näillä eväin on hyvä jatkaa eteenpäin oman opetustyön ja ammattialan kehittämistä ja kehittymistä.

LÄHTEET

<http://www.edu.uoulu.fi/okl/lo/kt2/wkonstr.htm>. Luettu 20.2.2007.

<http://www.tpu.fi/servlet/sivu/350917>. Luettu 15.2.2007

<http://www.uku.fi/avoin/hoitodida/oppinake.html#alku>. Luettu 15.2.2007

Kalaja, P., Dufva, H. 2005. Kielten matkassa: opi oppimaan vieraita kieliä. Helsinki: Finn Lectura.

Luukkainen, O. 2000. Opettaja vuonna 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakointihankkeen (OPEPRO) selvitys 15. Loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus.

Luukkainen, O. 2005. Opettajan matkakirja tulevan Opetus 2000 -sarja. 225 s. ISBN 952-451-110-X.

Moilanen, P. 1998. Opettajan toiminnan perusteiden tulkinta ja tulkinnan totuudellisuuden arviointi. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 144.

Opetusministeriö 2004. Koulutus ja tutkimus 2003 - 2008. Kehittämissuunnitelma.

Opetusministeriön julkaisuja 2004:6, Yliopistopaino. 59 s. ISBN 952-442-689-7 (nid). ISBN 952-442-690-0 (PDF).

Sikkelä, R., Väisänen, P. 2000. Uskomukset opettajaksi opiskelevien ammatillisessa kehityksessä. Teoksessa: Enkenberg, Jorma et al (toim.). Opettajatiedon kipinöitä. Kirjoituksia pedagogiikasta. Ss. 132-153. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Vuorinen, I. 1998. Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille.